

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кокорєв
Олексій Вікторович

Відповідність Естонії антикорупційним цінностям ЄС

УДК 324+328.185:474
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020.1.08>

Кокорєв Олексій Вікторович
кандидат політичних наук, викладач
Коледжу зв'язку та інформатизації
Одеської національної академії зв'язку
імені О. С. Попова
Олександрівський проспект, 6,
Одеса, Україна

У статті вивчається відповідність нинішнього курсу розвитку Естонії антикорупційним цінностям, які підтримує та впроваджує ЄС. Констатовано, що Естонія незмінно зміцнює свої антикорупційні позиції (Індекс сприйняття корупції), попри відсутність спеціалізованих антикорупційних органів. Звернено увагу, що Естонії доволі швидко вдалося перейти від партикуляризму до прозорих методів управління. Доведено, що зруйнуванню радянських корупційних мереж найперше сприяли реформи державної служби та суду у 1990-х роках, проведені за великої підтримки громадськості. Акцентовано на історичних чинниках, які сприяли тому, що в запобіганні та протидії корупції Естонія нині є лідером не лише країн Балтії, а й Центральної та Східної Європи. Наголошено, що прагнення Естонії вступити до ЄС виступило головним каталізатором антикорупційних реформ. Доведено особливий вплив на мінімізацію корупційних практик в Естонії технології е-урядування, які забезпечують високу прозорість прийняття управлінських рішень. Звернено увагу на ефективність системи обміну даними між державними відомствами X-Road, завдяки якій онлайн можна скористатися 2,773 видами державних послуг. Відзначено, що Естонією створена така модель децентралізованої управлінської системи, в якій неможливий розгляд певного питання виключно одним посадовцем чи інституцією. Акцентовано, що управлінська модель Естонії рекомендована для інших держав із метою мінімізації ймовірних корупційних схем. Констатовано, що ЄС визнав безумовні переваги е-урядування і в частині протидії корупції, і в частині запобігання різноманітним нерівностям. У статті проаналізовано статистичні дані, які засвідчують зниження кількості корупційних злочинів на території Естонії, поступове зниження в населення відчуття тривожності щодо загрози корупції. Підкреслено, що Естонія ефективно протидіє корупції не лише на інституційному, а й на ціннісному рівні. Відзначені зусилля естонських державних і недержавних акторів у частині зміцнення поваги до закону та стійкого нетолерування будь-яких проявів корупції.

Ключові слова: ЄС, Естонія, корупція, антикорупційні цінності, е-урядування.

Вступ. Кожна держава – учасниця ЄС, незалежно від тривалості членства в цій організації, нині є відповідальною за майбутню Європу. Особливі очікування покладаються на «молоді демократії», які, з одного боку, виконали Копенгагенські критерії, завдяки чому були прийняті до ЄС, а з іншого – вже невдовзі після завершення євроінтеграційного процесу почали увиразнювати дефекти демократії, відступати від цінностей ЄС. Серед таких важливих цінностей, які ЄС визначив основою своєї перспективи, є й антикорупційні. Для ЄС ефективне запобігання та протидія усім формам корупції – важливий виклик. У межах євроінтеграційного простору це складне завдання, позаяк вираженими є відмінності між державами-учасницями у традиціях корупції та антикорупції.

Кейс Естонії доводить: успішність новітніх держав не залежить від території або ж чисельності населення. Одним із доказів цьому є те, що нині Естонії вдається контролювати корупцію краще не лише за інші «молоді демократії» ЄС, а й за багато держав із довготривалим членством у ЄС (Греція, Італія, Іспанія, Португалія, Франція). Другий рік поспіль (2018, 2019 рр.) Естонія займає доволі

високе, 18-е, місце в Індексі сприйняття корупції. Відтак ця країна є найменш корумпованою країною Центральної та Східної Європи та найбільш конкурентоспроможною державою – учасницею ЄС у межах останніх розширень цієї організації. Естонія входить до нечисельної групи держав, які упродовж останнього десятиліття стійко зміцнюють свої позиції в антикорупційному рейтингу. При цьому на такі позиції Естонія вийшла не створюючи окремих органів, а маючи лише політичну волю керівництва держави.

Мета та завдання. Метою дослідження є з'ясування: 1) наскільки Естонія відповідає антикорупційним цінностям ЄС; 2) завдяки яким механізмам Естонія запобігає та протидіє корупційним практикам; 3) кола проблем, які нині не розв'язані у площині антикорупції в Естонії.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є аксіологічний аналіз. За його допомогою вивчено увиразненість антикорупційних цінностей у політико-правовій культурі населення Естонії та їх відповідність ціннісній парадигмі ЄС. Також для аналізу широкого кола питань відповідності Естонії антикорупційній політиці ЄС

використовується методологічний потенціал неоінституціоналізму, за допомогою якого вивчається протидія Естонії неформальному деструктивному інституту корупції. Інституційний аналіз уможливив вивчення механізмів мінімізації корупції цією державою та відповідність національної антикорупційної політики політиці ЄС.

Результати. Нині Естонію називають «відмінником антикорупційної боротьби», однак на початку незалежності ця країна була однією з найкорумпованіших країн Балтії. Серед чинників, які визначають нинішню успішну протидію корупції в Естонії, є те, що ця країна досягла значно більшого прогресу в напрямку демократії, ринкової економіки, прав людини, ніж інші посткомуністичні країни. Це відзначається в багатьох наукових дослідженнях [8; 18; 23, с. 109]. Відома дослідниця-політолог та антикорупційна громадська діячка А. Мунґу-Піппіді віднесла Естонію до країн, яким швидко вдалося відійти від партикуляризму до прозорих методів управління [19].

Ситуацію із системною корупцією в Естонії змінили рамкові умови функціонування державного апарату, ініційовані прем'єр-міністром М. Лааром у 1992–1995 роках. Статус естонської мови як державної змінив вимоги до державних службовців. Відбулася масштабна ротація кадрів: на зміну російськомовним чиновникам прийшли молоді естонці проєвропейської спрямованості. Це повністю зруйнувало радянські корумповані мережі. Водночас було проведено жорстку судову реформу, в результаті якої відбулася заміна більшості «старих» суддів.

Тому, що в запобіганні та протидії корупції Естонія нині є очевидним лідером не лише серед країн Балтії, а й Центральної та Східної Європи, не в останню чергу сприяли історичні чинники. Йдеться про те, що Естонія була республікою СРСР із найбільш розвиненими елементами автономного громадянського суспільства та значним впливом західної інформації. Сильний антикомуністичний і націоналістичний настрої естонців був ключовою рушійною силою різкої заміни керівної еліти. Позаяк в Естонії існував величезний запит суспільства на очищення влади від радянських кадрів, реформи прем'єр-міністра М. Лаара, проведені під гаслом «Plats puhtaks!» («Звільнимо місце!»), були схвалені суспільством і стали основою запобігання та протидії, найперше, бюрократичній, судовій корупції. Отже, такі зміни уможливилися завдяки політичній волі керівництва Естонії оновити управлінську еліту країни кадрами, не пов'язаними корупційними зв'язками зі старою елітою, а також завдяки підтримці громадськістю цього процесу.

Кадрова реформа в Естонії була доповнена іншими новаціями, зокрема: 1) введенням пропорційного оподаткування, що спростило адміністрування податків, економічно стимулювало

зменшення тіньових операцій, а отже, і відмову від деструктивних неформальних практик корупційного типу; 2) переходом від дозвільної моделі регулювання діяльності бізнес-агентів (повноваження чиновника майже необмежені з точки зору видачі дозволів на певний вид діяльності) до повідомчо-контрольної (більшість дозволів видаються за принципом «мовчазної» згоди, а контрольні функції чиновників чітко та вичерпно законодавчо визначені) [1].

На рівень корупції в Естонії вплинула й люстрація: у «чистому» вигляді вона не проводилася, але після 1991 року фактично реалізована модель національно-державної люстрації шляхом законодавчого врегулювання інституту громадянства [2, с. 94]. Дерадянїзація та деноменклатуризація публічної влади була проведена шляхом національно-державної люстрації, що створило умови комплексній протидії корупції [4, с. 173].

Очевидно, що успіх Естонії в запобіганні та протидії корупції зумовлений тим, що уряд рішуче відмежувався від радянського минулого та сфокусувався на інтеграції зі Заходом. Для Естонії прагнення вступити до ЄС виступило головним каталізатором проведення реформ у всіх напрямках життєдіяльності країни, зокрема й в частині запобігання та протидії корупції [3, с. 249]. Нині ЄС, здійснюючи моніторинг за виконанням державами-учасницями вимог щодо запобігання та протидії корупції, високо оцінює зусилля Естонії. Натомість більшість країн Центральної та Східної Європи, які приєдналися до ЄС у ході кількох останніх його розширень, зазнали зворотного ефекту: їхній контроль над корупцією зменшився після набуття бажаного членства в ЄС [11].

Зауважимо, що в Естонії відсутні спеціальні антикорупційні органи. Функції запобігання та протидії неформальному деструктивному інституту корупції покладено на міністерства юстиції та фінансів, поліцію, прокуратуру, спеціальний парламентський комітет та ін.

Якщо звернутися до такого виду корупції в Естонії, як політична, то протидія їй ґрунтується не лише на згаданих реформах суду та державної служби, а й на запобіганні нецивілізованому лобізму, впровадженні технології інтернет-голосування, криміналізації правопорушень у сфері партійного фінансування тощо. Найбільш яскравим прикладом може слугувати протидія електоральній корупції через популяризацію серед естонських виборців онлайн-голосування. Якщо у 2005 році в такий спосіб голосували 5,5 % естонських виборців, то у 2019 – вже 46,7 %. Це вагомий інструмент запобігання електоральній корупції.

Більшість випадків корупції, виявлених в Естонії, стосуються діяльності державних органів, тоді як випадки корупції на муніципальному рівні незмінно скорочуються. Це очевидно з огляду

на винесення в онлайн практично усіх послуг, які надаються на муніципальному рівні. Відтак потребує з'ясування впливу на мінімізацію корупції новітніх технологій е-урядування. Низка дослідників доводить наявність зв'язку між рівнем корупції та цифровими технологіями, аргументує вплив е-урядування на зниження корупції [5; 10; 12; 13; 16]. Основний аргумент полягає в тому, що завдяки е-урядуванню уможлиблюється висока прозорість, а відтак – і зменшення корупції. Е-урядування витісняє корумпованих урядовців, принаймні державних службовців середніх і нижчих рангів. За словами експрезидента Естонії Т.Г. Ільвеса, «не можна підкупити комп'ютер» [22, с. 8]. Водночас відзначимо, що в випадку з е-урядуванням йдеться про мінімізацію найперше одного виду корупції – бюрократичної.

Від 2001 року в Естонії функціонує децентралізована система обміну даними між державними відомствами X-Road. Завдяки їй нині 99 % державних послуг фізичні та юридичні особи можуть отримувати онлайн; станом на 15.03.2019 р. можна в такий спосіб скористатися 2,773 державними послугами¹. Постійно зростає сумарна кількість різних запитів, наприклад, у 2003 році кількість звернень у системі X-Road становила 63,5 тис., а у 2019 – уже 180 млн. 855 тис. Головним успіхом Естонії є створення держави та суспільства з високою прозорістю, довірою та ефективністю. Найважливіший результат проекту X-Road у площині зменшення корупції – це створення децентралізованої системи, за якої жоден посадовець чи інституція не можуть самостійно повністю контролювати систему. Громадяни взаємодіють безпосередньо із владою у віртуальному онлайн-вимірі, де корупційні схеми унеможливлені.

Власне е-урядування, впроваджене Естонією, стало взірцем для інших держав у частині вибору моделі управління, яка б мінімізувала корупційні схеми. ЄС уже давно визнала безумовні переваги е-урядування і в частині протидії корупції, і в частині запобігання різноманітним нерівностям [7].

Погодимося з тими оцінками, що е-урядування справді перешкоджає корупції в Естонії, однак це уможливилось, найперше, завдяки зростанню цінності принципу верховенства права. Зокрема, за результатами 2019 року Естонія посіла 10-е місце у світі за рівнем верховенства права (Rule of Law Index) [24]. Високі позиції Естонії збереглися незмінними в порівнянні з попередніми роками, що засвідчує стабільність прогресу цієї держави.

Різноманітні опитування громадської думки засвідчують: естонці не сприймають корупцію як частину своїх норм поведінки. Невипадково дослідники у своїх пошуках причин низького рівня корупції в Естонії часто зосереджуються на культурних, ціннісних причинах. За нашими оцінками, Естонія докладє багато зусиль саме для зміцнення поваги до закону та стійкого нетолерування будь-яких проявів корупції як життєвого укладу. У багато способів поширюється інформація про конфлікт інтересів, форми корупції та можливості запобігати та протидіяти їй на рівнях і громадянина, і держави. Власне в Антикорупційній стратегії на 2013–2020 роки на першому місці поставлено «сприяння поінформованості про корупцію», а вже далі визначено завдання на зразок «підвищення прозорості рішень та дій» [6] та ін.

Проекти, спрямовані в Естонії на підвищення обізнаності людей щодо корупції, найперше, охоплюють три цільові групи: 1) пересічні громадяни, при цьому особливо акцентовано на російськомовному населенні Естонії; 2) підприємці; 3) політики, державні службовці [15]. Показово, що основним завданням естонської антикорупційної політики є сприяння усвідомленню громадянами тих загроз, які містять у собі корупційні дії.

3 ініціативи Міністерства юстиції Естонії місцеві бізнес-компанії можуть онлайн (<https://hindan.korruptsioon.ee/>) оцінити свої корупційні ризики, отримати поради, як зробити свій бізнес більш стійким до корупції. Поява такої ініціативи естонських державних і недержавних акторів є результатом того, що за результатами 2018 року 21 % випадків корупції стосувалися саме приватного сектора. Також у 2019 році під керівництвом Міністерства юстиції Естонії було започатковано серію навчальних проєктів з електронного навчання щодо запобігання конфлікту інтересів для понад ста тисяч працівників² державного сектора. Навчальні матеріали викладені на відеохостингу YouTube³. Отже, антикорупційна політика Естонії спрямована, найперше, на підвищення поінформованості громадян. Видається, це результативно, адже якщо у 2006 році 27 % естонців вказували на те, що вдавалися до деструктивних корупційних дій у взаєминах із чиновниками, то у 2010 – 18 %, а у 2016 – 16 % [14], тобто є тенденція змін на ціннісному рівні.

Статистичні дані за останні кілька років (від 2017 р.) засвідчують зниження кількості корупційних злочинів на території Естонії. Це засвідчують і результати опитувань громадської думки, зокрема дослідження, проведеного у 2019 році Eesti Uuringukeskus OÜ та Norstat Eesti AS. Вони показали поступове зниження в населення відчуття небезпеки (тривожності) щодо більшості видів загроз, зокрема й корупції [9]. У 2019 році було зареєстровано 72 корупційні злочини, що на

¹ Див.: <https://e-estonia.com/>

² Загалом у державному секторі Естонії працює близько 130 тис. осіб, які стикалися або ж можуть стикнутися з проявами конфліктів інтересів, що може призвести до корупції.

³ Див.: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL5Jl001vz8bNUpuzEYFU811bj0AwqTKHV>

81 % менше за 2018 рік. Наприклад, якщо у сфері медицини 2018 року було зафіксовано 174 випадки корупції, то у 2019 – лише 3. Найбільше корупційних протиправних дій припадало на різноманітні способи відмивання грошей [17].

Попри разючі успіхи Естонії, низка проблема у площині запобігання та протидії корупції в Естонії залишається. Найперше, це практичне унеможливлення конфіскації набутого завдяки корупції. Естонські суди разом зі стороною обвинувачення не можуть накласти арешт на такі активи на етапі слідства, а поки справа доходить до суду, такі ресурси істотно зменшуються або ж зникають узагалі. Це активізувало обговорення ймовірності запровадження процедури накладення арешту на активи фігуранта справи про корупцію вже на етапі слідства.

Не завжди сторона обвинувачення Естонії, навіть за наявності доказової бази, може довести підозру високопосадовця в корупції до обвинувального вироку. Найбільш резонансним прикладом цього стала справа про корупцію⁴ колишнього міського голови Таллінна, ексголови «Партії Центру» Е. Савісаара. Справа проти цього політика була закрита (грудень 2018 р.) після довготривалого розгляду з огляду нібито на стан здоров'я підсудного. Станом на початок 2020 року відомо, що у справі Е. Савісаара засуджено лише одну особу, а інші фігуранти виправдані [21].

Нині зберігаються прояви корупції й у сфері естонської медицини. Мова про: 1) корупційні зловживання в ході спорудження медичних закладів; 2) корупційні зв'язки між лікарями та виробниками фармацевтичних чи медичних виробів; 3) корупційні схеми медичного персоналу з пацієнтами (видача фіктивного листка непрацездатності за неправомірну винагороду, просування в списку очікування пацієнта на отримання певних медичних послуг тощо).

Сферами, де зберігаються значні корупційні ризики в Естонії, залишаються:

- державні закупівлі; у громадській думці саме сектор закупівель сприймається як один із найбільш корумпованих [20];
- лобювання; лобізм в Естонії не є законодавчо унормованим, ставиться питання про створення реєстру естонських лобістів;
- відмивання грошей; для запобігання таким схемам в Естонії планується створення реєстру банківських рахунків.

Слабкістю естонської антикорупційної моделі, на нашу думку, є те, що заходи щодо запобігання та протидії корупції націлені найперше на дер-

жавний сектор, а не зменшення інших корупційних ризиків. Також, на нашу думку, більшу роль у запобіганні та протидії корупції мали б відігравати естонські медіа, журналісти-викривачі. Утім, якщо розглядати недержавний сектор, то саме медіа відіграють найактивнішу антикорупційну роль. Хоч журналістські розслідування корупційних кейсів в Естонії були нечастими, однак формування антикорупційної політико-правової культури естонців багато в чому формувалися саме завдяки медіа. Роль громадянського суспільства в антикорупції в Естонії не є помітною, хоча Transparency International Estonia (MTÜ Korruptsioonivaba Eesti) є одним із небагатьох прикладів дієвих організацій. Також нам не вдалося знайти дані про підтримку естонським бізнесом певних антикорупційних ініціатив, хоча місцеві підприємці позиціюють себе як соціально відповідальні.

Попри згадані та чисельні інші проблеми, Світовий банк наприкінці 2019 року саме Естонію означив (Індекс глобального врядування Світового банку) прикладом для інших у частині антикорупційної діяльності.

Висновки. Нині епізоди корупційних партикуляристських дій фіксуються в Естонії, але вони незначні на тлі загального антикорупційного поступу цієї держави. Приклад Естонії доводить, що створення антикорупційних органів не є гарантією зменшення корупції, а успішна протидія та запобігання корупційним практикам можлива й без них. Естонія є прикладом того, що саме люди, а не прогресивні технології, насправді є рушіями корупції, адже злам корупційної системи відбувається завдяки волі людини.

Найважливішим є той факт, що, набувши бажаного членства в ЄС, Естонія не допустила реверсу у своєму ліберально-демократичному поступі, що нині є характерним для багатьох «молодих демократій» ЄС. Антикорупційні реформи Естонії не лише не зупинилися, а й поглиблюються. Естонію уповні можна позиціювати як інноватора в розробленні нових механізмів запобігання та протидії корупційним практикам.

Визнання успішності Естонії у протидії корупції, на нашу думку, є результатом як інституційних, так і ціннісних змін у суспільстві. Окрім створення сильних і неупереджених правоохоронних органів, створення середовища оцінки корупційних ризиків для муніципалітетів тощо, в Естонії чимало зроблено в частині формування антикорупційної політико-правової культури. Однак, хоч Естонія і посідає високе місце в Індексі прийняття корупції, однак її відмінність від країн із найнижчим рівнем корупції (як-от Данія, Фінляндія) ще дуже помітна, а відтак очевидна потреба: 1) усунення прогалів у законодавстві, які уможливають безкарність корупційних злочинів; 2) зміцнення антикорупційних суспільних цінностей.

⁴ Йшлося про отримання Е. Савісааром неправомірної винагороди близько 300 тис. євро від чотирьох підприємців за надання землі під будівництво, закупівлі за кошти державного бюджету, продовження контракту з містом на оренду нерухомості в історичній частині Таллінна тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубровик-Рохова А. Шокуюча боротьба з корупцією по-естонськи. *День*. 2019. 1 квіт.
2. Кушнарьов І. Політична корупція у країнах Балтії: успішний досвід на пострадянському просторі. *Держава і право. Серія Політичні науки*. 2017. № 77. С. 92–105.
3. Неклюдов Є. Досвід Естонії у протидії поширенню корупції. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2019. № 52(2). С. 245–250.
4. Стогова О. Люстрація як передумова ефективної боротьби з корупцією. *Сучасне суспільство*. 2016. № 1(11). С. 167–177.
5. Andersen T. B. E-Government as an anti-corruption strategy. *Information Economics and Policy*. 2009. № 21. P. 201–210.
6. Anti-Corruption Strategy 2013–2020. URL: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumentid/estonian_anti-corruption_strategy_2013-2020.pdf (дата звернення: 21.12.2019).
7. Communication: I2010 eGovernment Action Plan: Accelerating eGovernment in Europe for the Benefit of All. Brussels : Brussels: European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-i2010-egovernment-action-plan-accelerating-egovernment-europe-benefit-all> (дата звернення: 23.12.2019).
8. Dabla-Norris E. The Challenge of Fiscal Decentralisation in Transition Countries. *Comparative Economic Studies*. 2006. № 48. P. 100–131.
9. *Eesti elanikkonna turvalisuse uuring*. Tallinn: Eesti Uuringukeskus OÜ, 2019.
10. Elbahnasawy N. G. E-Government, Internet Adoption, and Corruption: An Empirical Investigation. *World Development*. 2014. № 57. P. 114–126.
11. Kartal M. Accounting for the bad apples: the EU's impact on national corruption before and after accession. *Journal of European Public Policy*. 2014. № 21(6). P. 941–959.
12. Karv J. E-Government and its ability to reduce corruption. The case of Estonia. Lund : Lund University, 2015.
13. Kim C.K. Anti-Corruption Initiatives and E-Government: A Cross-National Study. *Public Organizations Review*. 2014. № 14(3). P. 385–396.
14. Korruptsiooniuringud ja statistika. URL: <https://www.korruptsioon.ee/et/korruptsiooniuringud-ja-statistika> (дата звернення: 18.12.2019).
15. Korruptsioonivastane tegevus Eestis. URL: <https://www.korruptsioon.ee/et/korruptsioonivastane-tegevus-estis> (дата звернення: 16.12.2019).
16. Krishan S., Teo T. S. H., Lim V. K. G. Examining the relationships among egovernment maturity, corruption, economic prosperity and environmental degradation: A cross-country analysis. *Information & Management*. 2013. № 50(8). P. 638–649.
17. Kuritegevus Eestis 2019. URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html> (дата звернення: 17.02.2020).
18. Moses J. C. Policy Dilemmas of Post-Soviet Countries. *Policy Studies Journal*. 2000. № 28(1). P. 29–45.
19. Mungiu-Pippidi A. Corruption as Social Order, World Development Report Background Paper. Washington D.C. : World Bank, 2017.

20. Oliver Nääs ja Diana Minumets: riiklik ülereageerimine hankevaldkonnas. URL: <https://www.err.ee/1036453/oliver-naas-ja-diana-minumets-riiklik-ulereageerimine-hankevaldkonnas> (дата звернення: 18.02.2020).
21. Savisaare kaasuses tuli süüdimõistev otsus vaid Kallole. URL: <http://www.transparency.ee/cm/artiklid/savisaare-kaasuses-tuli-suudimoistev-otsus-vaid-kallole> (дата звернення: 14.01.2020).
22. The Estonian Example – Q&A with Toomas Hendrik Ilves (2013). *The Ripon Forum*. 2013. № 47(1). P. 4–9.
23. Wadsworth F., Swartz B., Wheat J. Corruption in the Baltic State Region. *International Business & Economics Research Journal*. 2010. № 9(2). P. 109–116.
24. *World Justice Project. Rule of Law Index 2020*. URL: https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2020-Online_0.pdf (дата звернення: 14.01.2020).

REFERENCES:

1. Dubrovik-Rokhova, A. (1 kvit. 2019). Shokuiucha borotba z koruptsiieiu po-estonsky. *Den* [in Ukrainian].
2. Kushnarov, I. (2017). Politychna koruptsiia u krainakh Baltii: uspishnyi dosvid na postradianskomu prostori. *Derzhava i pravo. Seriiia Politychni nauky*, 77, 92–105 [in Ukrainian].
3. Nekliudov, Ye. (2019). Dosvid Estonii u protydii poshyrenniu koruptsii. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnogo universytetu*, 52 (2), 245–250 [in Ukrainian].
4. Stohova, O. (2016). Liustratsiia yak peredumova efektyvnoi borotby z koruptsiieiu. *Suchasne suspilstvo*, 1 (11), 167–177 [in Ukrainian].
5. Andersen, T. B. (2009). E-Government as an anti-corruption strategy. *Information Economics and Policy*, 21, 201–210 [in English].
6. Anti-Corruption Strategy 2013–2020 (2013). URL: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumentid/estonian_anti-corruption_strategy_2013-2020.pdf [in English].
7. *Communication: I2010 eGovernment Action Plan: Accelerating eGovernment in Europe for the Benefit of All* (2006). Brussels: European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-i2010-egovernment-action-plan-accelerating-egovernment-europe-benefit-all> [in English].
8. Dabla-Norris, E. (2006). The Challenge of Fiscal Decentralisation in Transition Countries. *Comparative Economic Studies*, 48, 100–131 [in English].
9. *Eesti elanikkonna turvalisuse uuring* (2019). Tallinn: Eesti Uuringukeskus OÜ [in Estonian].
10. Elbahnasawy, N. G. (2014). E-Government, Internet Adoption, and Corruption: An Empirical Investigation. *World Development*, 57, 114–126 [in English].
11. Kartal, M. (2014). Accounting for the bad apples: the EU's impact on national corruption before and after accession. *Journal of European Public Policy*, 21 (6), 941–959 [in English].
12. Karv, J. (2015). *E-Government and its ability to reduce corruption. The case of Estonia*. Lund: Lund University [in English].
13. Kim, C. K. (2014). Anti-Corruption Initiatives and E-Government: A Cross-National Study. *Public Organizations Review*, 14 (3), 385–396 [in English].

14. *Korruptsiooniuringud ja statistika* (2020). URL: <https://www.korruptsioon.ee/et/korruptsiooniuringud-ja-statistika> [in Estonian].
15. *Korruptsioonivastane tegevus Eestis* (2020). URL: <https://www.korruptsioon.ee/et/korruptsioonivastane-tegevus-eestis> [in Estonian].
16. Krishan, S., Teo, T.S.H., Lim, V.K.G. (2013). Examining the relationships among e-government maturity, corruption, economic prosperity and environmental degradation: A cross-country analysis. *Information & Management*, 50 (8), 638-649 [in English].
17. *Kuritegevus Eestis 2019* (2020). URL: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevuse-statistika/korruptsioon.html> [in Estonian].
18. Moses, J. C. (2000). Policy Dilemmas of Post-Soviet Countries. *Policy Studies Journal*, 28 (1), 29–45 [in English].
19. Mungiu-Pippidi, A. (2017). *Corruption as Social Order, World Development Report Background Paper*. Washington D.C.: World Bank [in English].
20. Oliver Nääs ja Diana Minumets: *riiklik ülereageerimine hankevaldkonnas* (2020). URL: <https://www.err.ee/1036453/oliver-naas-ja-diana-minumets-riiklik-ulereageerimine-hankevaldkonnas> [in Estonian].
21. *Savisaare kaasuses tuli süüdimõistev otsus vaid Kallole* (2020). URL: <http://www.transparency.ee/cm/artiklid/savisaare-kaasuses-tuli-suudimoistev-otsus-vaid-kallole> [in Estonian].
22. The Estonian Example – Q&A with Toomas Hendrik Ilves (2013). *The Ripon Forum*, 47 (1), 4–9 [in English].
23. Wadsworth, F., Swartz, B., Wheat, J. (2010). Corruption in the Baltic State Region. *International Business & Economics Research Journal*, 9 (2), 109–116 [in English].
24. *World Justice Project. Rule of Law Index 2020* (2020). URL: https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2020-Online_0.pdf [in English].

Compliance of Estonia with EU anti-corruption values

Kokoriev Oleksii Viktorovych

PhD in Political Science, Lecturer
at the College of Telecommunication
and Informatization
of Odessa National Academy
of Telecommunication
named after A. S. Popov
Aleksandrovsky Avenue 6,
Odessa, Ukraine

The article examines the relevance of Estonia's current development course to the anti-corruption values that the EU supports and implements. It is stated that Estonia has steadily strengthened its anti-corruption positions (Corruption Perceptions Index), with no specialized anti-corruption bodies in this country. It is noted that Estonia has managed quite quickly to move from particularism to transparent management practices. It has been proven that the destruction of the Soviet corruption networks was first aided by the civil service and court reforms in the 1990s, which were widely supported by the public. The focus is on historical factors that have contributed to the fact that Estonia is now a leader not only in the Baltic States but also in Central and Eastern Europe in preventing and combating corruption. It was stressed that Estonia's aspirations to join the EU were the main catalyst for anti-corruption reforms. Special impact on minimizing corruption practices in Estonia of e-governance technologies that provide high transparency of managerial decision-making has been proved. Attention is drawn to the effectiveness of the X-Road public data exchange system, through which 2,773 types of public services can be used online. It is noted that Estonia has created a model of decentralized management system in which it is not possible to consider a particular issue with only one official or institution. It is emphasized that the management model of Estonia is recommended for other countries in order to minimize possible corruption schemes. It is stated that the EU has recognized the unconditional benefits of e-government, both in terms of combating corruption and preventing inequalities. The article analyses statistics showing a decrease in the number of corruption crimes in Estonia, a gradual decrease in the population's sense of anxiety about the threat of corruption. It is emphasized that Estonia effectively counteracts corruption not only at the institutional but also at the value level. In particular, the efforts of Estonian state and non-state actors to strengthen respect for the law and to persistently tolerate any manifestations of corruption were noted.

Key words: EU, Estonia, corruption, anti-corruption values, e-government.